

žadá, aby se nezaměstnaný dostavil osobně. Nezaměstnaný musí prokázat vznik pojistného případu. Německý zákon umožňuje nezaměstnanému, aby po ohlášení, že se stal nezaměstnaným, posečkal s návrhem na vyplácení pojistných dávek dle své libosti. Tím může vyplácení pojistných dávek odložit na dobu, kterou pokládá pro sebe za nejkritičtější. Sluší doporučení, aby o návrhu na vyplácení pojistných dávek rozhodoval jediný úředník monokraticky, a aby do krátké lhůty byl proti jeho rozhodnutí dán opravný prostředek. Není snad nevhodný požadavek, aby všechny lhůty zákona byly stejně dlouhé a aby byla zákonem uložena povinnost všem úřadům činným při nezaměstnanostním pojištění, aby rozhodly o každém návrhu do určité lhůty. Jinak pokládal by se návrh za vyřízený podle svého petitu, vyjma petit kvalifikovaně nezákonný nebo nemožný. Toto fiktivní kontumační rozhodnutí nevznikalo by ovšem ipso facto, nýbrž teprve tím, že navrhovatel dostavil by se k úřadu a tam si dal fingované kontumační rozhodnutí osvědčiti. V praxi by to bylo něco podobného jako rozsudky pro zmeškání.

Pojistné dávky se vyplácejí jen po zákonem stanovenou dobu, zpravidla půl roku. Jejich výše řídí se třídou, do které je pojištěnec podle výše platu zařazen, nebo procentem mzdy. Zvláštní příplatky jsou na další členy rodiny. Sluší žádati, aby braní podpor z veřejného povinného pojištění mohlo se díti kumulativně s braním podpor jiného nezaměstnaneckého pojištění. Svépomoci nemá býti bráněno. Myslím, že by tato poslední podmínka mohla získati pro povinné veřejné nezaměstnanostní pojištění i odborové organizace zaměstnanců.

DR. C. HARAOUÍ:

RUSKÉ DRAMA A PĚTILETKA.

Proudy inkoustu se vypíší u příležitosti »pětiletky«. A v tomto přílivu temných tekutin skutečnost se rozpívá nebo ztrácí svou vlastní podobu jako sen. Kde počíná skutečnost, kde končí omyl? Rudé Rusko se zařizuje s nadějí na úspěch či jsme tváří v tvář frenetickému blufu organisovanému jako domek z karet?

To jest předmětem této studie.

* * *

Předně co to je Rusko v dějinách?

Jednoho dne Petr Veliký, účastně se spuštění nového korábu, připomínal dráhu, kterou v Evropě proběhla civilisace, její řeckou kolébkou, její rozkvět v Itálii a vyslovil přesvědčení, že doba Ruska nadešla: »Doufejme«, pravil, »že za několik let budeme s to pokořiti sousední státy tím, že přivedeme svůj stát na nejvyšší stupeň slávy«.

Dosud nemohly býti plány Petra Velikého, které inspirovaly jeho nástupce, uskutečněny, a to je hluboká příčina pádu carského režimu jako by mohla býti příčinou shroucení se režimu bolševického.

Industrialisace Ruska, hledání »smyčky«, to jest rovnováhy mezi zemědělstvím a průmyslem, mezi městy a venkovem, to jest velká tragedie, která od Ivana Hrozného dominuje ruské politice. To jest vnitřní drama, které vysvětluje rozšíření říše stejně jako její porážky. V důsledku své zeměpisné polohy, příliš rychlého vzrůstu a pozdního přístupu k západní civilizaci, Rusko musilo od té doby, co se objevilo v evropských záležitostech, sledovati politiku, kterou mu vnucovala opožděná úroveň jeho obyvatelstva, jeho slabá kupní síla, nedostatek národního kapitálu a nedostatek rovnováhy mezi zemědělskou výrobou a výrobou průmyslovou. To jsou podstatné příčiny nynější krise, stejně jako všech zklamání a neštěstí, která tento kraj po dobu jednoho století poznal.

Tak bylo třeba k odbytu výrobků ruské půdy a nabytí výrobků cizího průmyslu, dobývati na útraty Švédů, Turků i Čiňanů přístup k moři a hledati spojenectví, kterých tato situace žádala. Potom

když byl vytvořen zárodek průmyslu, bylo třeba podle míry jeho vývoje získávat zákazníky, kteří se nenacházeli dostatečným počtem mezi mužiky ubohých nevolníků v míru a otroctví. Bylo ještě třeba dobýt Asie, aby se vytěžilo ze zeměpisné polohy a aby se našel odbyt pro příliš drahé výrobky, které nemohly být jinde umístěny. Poněvadž Rusko nedovedlo svoje sny v budoucnosti utvářeti úměrně svým okamžitým silám, poznalo porážky krimské, mandžurské a z roku 1914—17.

Problémy, které mají být rozluštěny, jsou zjevně stále tytéž; nepřekvapuje tedy, že dnešní obtíže i navrhovaná řešení vykazují nejčastěji zarážející analogie, s obtížemi, které potkávaly lidi dřívější a řešeními, která si představovali.

Pokusy o bolševickou revoluci v Německu, v Číně atd. zda nejsou samy leč novými aspekty starých snů, kde kouzelná hůlka má zajistiti naráz Rusku techniky, stroje a zákazníky, o jichž opatření se carové snažili tak dlouho, jak vládli v Kremlu.

* * *

Několik desetiletí po smrti Petra Velikého, v okamžiku revolučního výbuchu ve Francii, když jeho sen o rovnováze a hospodářské neodvislosti nemohl být uskutečněn, Rusko vyrábělo jen polní plodiny, dříví, konopí a železnou rudu, které musilo vyměňovati v Anglii za výrobky, kterých se mu nedostávalo. Jeho hospodářská struktura je udržovala v závislosti na Pánu moře; anglické společenství bylo jhem, jehož se nemohlo zbaviti. Car Pavel I. přes to spoléhal, že se ho bude moci zbaviti k veliké nespokojenosti velkostatkářů a obchodníků, které hrozil tím zničiti. 23. března 1801 uspokojil svoje revoluční city, které projevovala jeho despotická jednání tím, že nařídil válečné přípravy a podepsal ukaz, který uzavíral ruské přístavy a zakazoval vývoz zboží určeného pro Anglii.

Jeho osud byl zpečetěn a téhož dne připojil hrabě Palhen k depeši, která hrozila Prusku invasi, kdyby nevypovědělo Anglii nepřátelství, toto post scriptum: Jeho císařské Veličenstvo trpí dnes nevolností, mohlo by to mítí následky. Týž večer byl car zavražděn ve svém pokoji a v posledním okamžiku, když vrahové váhali před jeho dveřmi, Platon Zoulov nenalezl nic lepšího, aby je přesvědčil, než že připoměl »pošetilý rozchod s Anglií«, »zničení Říše«, které nepochybně jím bude způsobeno.

Dva dni na to jeho syn Alexandr I., sotva byl prohlášen carem, zrušil ukaz z 23. března 1801, »aby dal obchodu volné pole«; právě v den svého nastolení dal rozkaz, aby byla odvolána výprava určená k dobytí Indie, aby tak zasadila smrtelnou ránu britskému obchodu.

* * *

Několik let na to hospodářská odvislost, ve které bylo Rusko vzhledem k Anglii, měla přispěti značnou měrou k tomu, aby přivábila Napoleona do zdí moskevských.

Podpisem míru tilsitského Rusko bylo přivedeno k účasti na systému kontinentálního bloku, a bylo pozorovati opět nou nespokojenost zámožných. Od listopadu 1807 Savary oznamoval z Moskvy, že se chystá spiknutí. 29. ledna 1808 ministr zahraničních věcí Champagny psal francouzskému vyslanci:

»Lid petrohradský zda nebude snášeti s větší netrpělivostí strasti a újmy, jimž jej vystavuje přerušení dávných styků s Anglií? Nebude-li tato nespokojenost podporována nespokojenci ode dvora a z armády? Může císař Alexandr beze změny systému a bez nebezpečí revoluce očekávati příští zimu?«

Vskutku Alexandr I. cítil nebezpečí a od prosince 1810 se chystal vrátiti se ke společenství s Anglií a k útoku na Francii. Spojen s Anglií a vyzbrojen bohatými prostředky, syn Pavla I. vstupoval do Paříže jako vítěz, když byl přispěl více než kdokoliv k obnově trůnu Ludvíka XVI. lákaje do ruského sněhu revoluční vojáky.

Alexandr zachránil svůj život, stal se dokonce rozhodčím Evropy, ale musil zanechat reformních plánů a kapitulovati před zastanci temného konservatismu. Jeho triumf nebyl v podstatě leč krok zpět na cestě k pokroku. Abdikace Napoleonova, vynucená Alexandrem, byla symbolem revanše starého

Ruska proti duchu Petrovu, proti duchu civilisace, přizpůsobení pojetí, které tvořilo sílu západu.

Francouzský socialista, současník Napoleonův, Petr Leroux, který tak dobře pochopil historickou úlohu velkého císaře, napsal:

»Osmnácté století vidělo ruského cara, podporovaného některými muži osvícenými a příčinlivými, utvářeti a uhlazovati barbarskou říši. Napoleon opíraje se o Francii chtěl býti a byl Petrem Velikým Evropy«.

Napadati ve věci Anglie muže, v němž Petr Leroux viděl především průkopníka civilisace, Alexandr se vzdal modernisace Ruska, chystal katastrofu, která měla postihnouti dynastii.

Z dvojího putování Evropou, která musila přijmouti francouzské idee, aby bojovala proti Francii, důstojníci carské si přinesli zárodky emancipačních idejí. Na jejich povstání právě v den nastoupení trůnu Mikuláš I. odpověděl převzetím knuty Petrovy, aby se chránil proti západní nákaze, proti pokroku. Jeho nástupci musili se také přidržeti despotických postupů. To musilo býti jejich hlavní zásadou přes povrchní napodobení západu, omezené na nejmenší míru. Poněvadž staré Rusko nedovedlo si dáti společenskou, mravní, průmyslovou základnu, na které spočívaly síla a neodvislost ostatních států, musilo padnouti. Na kralovraždu konservativní šlechty by odpovídala kralovražda lidu. V intervalu jednoho století porušená rovnováha Ruska vyvolala tragedii podobnou vraždě Pavla I.: vraždu Mikuláše II. a císařské rodiny.

* * *

Nesmí se nikdy zapomínati, že bolševičtí vůdcové, nesení vzpomínkou na Revoluci francouzskou, napojení ideami Marxe a Clausewitze o úkolu války, pokládají za nevyhnutelný ozbrojený konflikt a chystají se k němu. Již porážka u Narvy vrhla Petra Velikého na cestu industrialisace. Lenin opět, když se podrobil ponížení porážky v Brest Litevsku stejně jako před Varšavou, pochopil, že nemůže se udržeti při moci, jestliže nenapraví nedostatky ruského průmyslu, desorganisaného a zničeného válkou a revolucí.

To vysvětloval na VIII. sjezdu sovětů, nazítří občanské války, slovy:

»Musíme dospěti k tomu stavu, aby jednomyslně všechny dělnické syndikáty se zajímaly o rozmnožení výroby a uvědomily si, že Rusko může zvítěziti jen rozvojem výroby. Nepochopíme-li tento problém, můžeme podlehnouti všichni, poněvadž v kterýkoli okamžik kapitalisté budou moci znovu začítí válku, až si trochu odpočinou, zatím co my nebudeme schopni tuto válku vydržeti. Nebudeme s to využití sil našich mas a v této poslední válce budeme rozdrceni«.

Na počátku roku 1929 u příležitosti XI. výročí utvoření rudé armády Unslicht připomínal ještě tato slova mistrova a dodal:

»Základní base zesílení obrany sovětské Jednoty je industrialisace naší země. Budoucí válka bude hroznou zkouškou pro veškeré naše národní hospodářství«.

Šéf generálního štábu armády S. Kameňev nazýval »každou dílnu pevností sovětské Jednoty«: Předvídaje, že v případě konfliktu Rusko by bylo nuceno vařiti »ve vlastní šťávě«, od zahájení nepřátelství, žádal organisaci silného průmyslu národního a vojenskou přípravu celé země.

Soudil, že »nelze očekávati vítězství jen od úspěchu na bojišti«.

»Na místě poražené armády povstane jiná, pokud tu budou síly a vůle pokračovati v boji«, odtud nesmírná důležitost toho, aby Rusko bylo s to udržeti úroveň svých výrobních sil nebo alespoň omeziti následky války, která »vítězná či nic, vyčerpává hospodářský život země«.

* * *

Možno se tázati, zda přehnané sny o industrialisaci, které pěstují bolševici, nebudou míti osud plánů Petra Velikého a všech těch, které zplodila obrazotvornost ruská aniž přihlížela k silám a možnostem země. Jedním slovem, zda rudé Rusko neklesne na cestě k industrialisaci, jako Rusko carské padlo na cestě sv. Žofie?

Otázka budící úzkost, nejvíce z těch, které se dnes kladou evropské civilizaci, v okamžiku, kdy sovětská vláda sleduje uskutečnění gigantického podniku, proslulé »pětiletky«.

Co znamená tento plán?

Podle původního programu, tento plán měl vyžadovati investice 86 miliard zlatých rublů, z nichž 78 mělo býti věnováno vývoji průmyslu. Od jeho uskutečnění se očekávají zázraky. Výroba elektrické energie by stoupla s 5 miliard kilowattových hodin na 22 miliard, výroba litiny se 3¹/₂ milionů tun na 10 milionů, dobývání uhlí s 35 milionů tun na 75 milionů, každoroční výroba zemědělských traktorů by byla 60.000, kdežto Jednota sovětů jich neměla více než 36.000.

Tento program měl ostatně velmi význačný sociálně revoluční charakter, šlo o zvýšení počtu osob za mzdu zaměstnaných, o rozšíření státního podílu na průmyslu za omezení podílu soukromé iniciativy. Šlo též o oprostění se od vlivu, který mohli vykonávati bohatí sedláci, držitelé hlavních zásob obilí.

V okamžiku vypracování kolektivizačního plánu bohatí sedláci, »kulakové«, vyráběli 40% obilí dávaného na trh, ačkoli reprezentovali jen 10% selské výroby; uskutečněním tohoto plánu venkovská kolektivní výroba měla poskytnouti 45% zemědělských výrobků dávaných na prodej a odhadovalo se, že výroba chudých sedláků poklesne s 21% na 1 nebo 2%, kdežto výroba kulaků bude snížena na 2·9%.

Bylo třeba takto se zbaviti odvislosti od kulaků vytvořením ohromných továren na obilí, státních farm a kolektivních výroben, z nichž postupně rozšiřovány měly oseti roku 1931 první 67 milionů ha, druhé 85 milionů, takže by jen 25 milionů ha zůstalo ovládáno individuální výrobou, až tento přežitý způsob výroby úplně vymizí.

S účinnou pomocí statistik vůdcové dokázali dokonalou možnost uskutečniti tento plán; ale v Sovětském Rusku statistika je skutečně politickou vědou, v tom smyslu, že je především nástrojem politiky. Její důkazy jsou otázkou kázně a práce specialistů jsou ovládány strachem, že budou obžalovány z »útoků na zájmy dělnické třídy«. Manie statistická a grandiosních plánů, přesných a nedokončených, jsou ruské choroby, které marxismus jen podepřel. To nejsou však jediné důvody, abychom byli skeptičtí k plánu pěti let, což jest lhůta velmi dlouhá pro takové úsilí v zemi, kde houževnatost není obvyklou ctností.

* * *

Tak náhlý rozvoj celého národního průmyslu, soustředěného v rukou státu by mohl míti vážné následky mezinárodní tím, že by dovolil Rusku opět se zabývatí oním snem hospodářského imperialismu, který chtěl uskutečniti již před čtyřiceti léty Talickij za pomoci inflačního dumpingu.

Ode dneška rozsah a rychlost pětiletky měly za účel způsobiti novou revoluci zemědělskou, která by za svého trvání byla příčinou vážných trhlin v hospodářské a sociální organizaci jiných agrárních států. Provedení pětiletky ve skutečnosti závisí na úspěchu industrialisace a zestátnění zemědělských podniků ruských, a tento úspěch sám by nutně způsobil osudné zhroucení malých podniků cizích, neschopných zápasu s tak ohromnou konkurencí. Kdyby neúspěch nynějších ruských snah nebyl téměř jistým, byla by válka nevyhnutelným následkem tohoto sporu dříve nebo později.

Tato nová revoluce nesměruje výhradně k vyvlastnění kulaků, podobně jako byli vyvlastnění velicí vlastníci nařízením ze dne 26. října 1917, snaží se především zrušiti toto základní nařízení a vzíti všem sedlákům, ať bohatým nebo chudým, požívání půdy, které jim toto nařízení udělilo, aby je získalo pro revoluční zápas. Jsme tedy tváří v tvář reakci proti samé podstatě venkovské revoluce. Jde o to obnoviti znovu a systematictěji pokus o zmilitarisování zemědělství, které podnikl Osinskij již r. 1920 a které ztroskotalo povstáním kronštatským.

I když se zdá, že tato nová revoluce přihlíží mnohem více k stranickým doktrínám než k selským tužbám, nebyla přece vyvolána ničím jiným než tlakem celé řady shodných okolností. Přes zahraniční půjčky musel venkov platiti náklady pětiletky. Dále, při klesajícím výnosu zemědělství, nutně způsobeném rozdrobením velikých panství, cítilo se, že by bylo užitečno je obnoviti v jediné možné formě

za revoluce, ve formě podniků vedených a kontrolovaných státem. Jedině zestátnění zemědělství mohlo umožnit jeho amerikanisaci a užití ve velikém rozměru ultra-moderních technických prostředků, schopných zvýšit výnos půdy: nejrůznějších druhů strojů a hnojiva. Byl v tom spatřován jediný prostředek k zaplacení nákladů průmyslového rozšiřování a členění nebezpečí příliš rychlé natality a vzrůstající bídy chudých zemí, obětí postupující diferenciaci, která se prováděla na venkově již od veliké nivelisace z r. 1917.

K těmto problémům hospodářským se pojily úvahy politické. V cizině serie porážek ukazovala, že Evropa nebyla dosti zralá pro revoluci, která by opatřila Rusku stroje, jichž potřebovalo. Naproti tomu Rusko nebylo dosti silné, aby si šlo pro ně násilím. Určitěji než kdy předtím byl svět postaven před dilemna vyjádřené Leninem, které připomenul Stalin u příležitosti XII. výročí říjnové revoluce.

»Třeba napřed přemoci mezinárodní buržoasii, třeba si ji zavázati, aby nám dodávala traktory, jichž potřebují naši sedláci nebo třeba zvětšiti naši produkci do té míry, abychom je mohli sami vyrobiti«.

Dvojí úkol rozšíření průmyslu a kolektivisace zemědělství by dovolil dáti volný běh i v Rusku revolučnímu duchu, který kritiky Trockého znovu podnítily. Proti předčasnému pokusu ozbrojeného konfliktu, který by měl jistě v zápětí pád režimu, nová vnitřní revoluce, druh občanské války proti kulakům, odváděla činnost extrémních živlů strany a dělnické mládeže, kteří beze zřetele ke skutečnosti se hnali za zahraničními dobrodružstvími.

Kolektivisace jevila se nad to prostředkem konsolidace režimu, vyvažujíc politické nebezpečí, které vyvolával vzrůst kulaků, jejich vliv a jejich požadavky. Nejen že dovolovala přivést k rozumu tyto zneklidňující odpůrce, ale dávala, nebo se alespoň tak zdálo, příležitost připoutati si nejméně sedláky dávajíc jim k dispozici majetek bohatých sedláků a jistého počtu sedláků středních. Krutá pronásledování, která provázela kolektivisaci, sama skutečnost, že tento pokus předstihl program s takovou rychlostí, že Stalin musil naříditi ústup, poukazuje na to, že mnozí chudí sedláci v tom viděli prostředek jak ukojiti svou žárlivost a svoje bolesti, na účet bohatých sedláků s postranním úmyslem zmocniti se pak pozemků kolchozů a sovchozů, podle podvědomé idee, která ovládá všechny agrární nacionalisace, a činí z nich předeheru dělení, k němuž není odvahy sáhnouti přímo a otevřeně.

S tohoto hlediska kolektivisace není analogií s francouzskými zákony z 19. února, II. roku republiky, které směřovaly k doplnění vyvlastnění majetku kleru a vystěhovalců, majetku podezřelých osob, v prospěch nemajetných chudých a osob oddaných režimu (patriků). Jako jinde nalézáme ve vyvlastnění podezřelých ideu konsolidovati vládu revoluční a prodloužiti její život, tím že se budí chuť chudých a ničí vliv těch, kteří se pokládají za odpůrce více méně osvícené.

Chudí venkované byli zklamáni, když mohli konstatovati, co to znamená pracovati v kolchozech. Uvědomili si, že jen připravili svoji militarisaci a ztratili svobodu, které ještě požívali, když sloužili kulakům; tak tedy rodí se nyní v jich duchu myšlenka: rozdělití půdu kolchozů a sovchozů, stejně tak jako stroje, které poskytl stát. Kolektivisace tak tedy zase vzkřísila tužby, které byly samotnou podstatou ruské revoluce a které způsobily, že venkované podporovali bolševiky, aby si mohli rozdělití půdu, ale tentokrát je to strana, která nahrazuje poměštěčiky a proti ní jsou dnes namířeny všechny selské tužby.

Ostatně není možno zanedbávati tu stránku kolektivisace zemědělství, která odpovídá vedoucí myšlence urychlení průmyslového rozvoje; co možná nejrychlejší přípravu případné války, co nejkrajnější využití mírového období, které je zajištěno až do té doby, kdy západní armády pocítí vliv úbytku narození během světové války.

Z tohoto hlediska je rozvoj sovchozů a kolchozů jistým druhem stále mobilisace lidí a koní, kteří tak jsou shromažďováni a rekvirováni v míru. Instrukce uveřejněné na začátku března 1931 komisařem zemědělství ukazují jasně na charakter militarisace zemědělské pracovní síly, který na sebe vzala organizace práce v kolchozech a sovchozech. Předpisují, že »v každé krajině všichni sedláci budou organizováni v kolonách a kolony v brigádách podle odboru. Každá kolona a brigáda má svého vůdce.

Každé brigádě je určena očíslovaná parcela půdy. Stejně bude očíslován dobytek, zemědělské stroje, potahy. Každého večera vůdce brigády přijímá od vůdce kolony rozkazy na zítřek. Každého dne budou zvláště zapsáni ti, kteří nedokončí práci, která jim byla určena, aby mohla býti učiněna příslušná opatření«. Přirozeně nikdo nemá práva na absenci bez povolení vůdce brigády ani odmítnouti práci, která mu je určena; celá serie trestů slouží k potlačení všech přestupků pravidel.

Ostatně bylo již použito rudé armády za účelem získání venkovanů pro kolektivisované podniky. Podle Vorošilova bylo posláno 25.000 vojáků do kolchozů, vesnických sovětů, 11.000 do traktorových kolon a nepočítáme deset tisíc, kteří byli pověřeni propagandou radiem, letáky atd. 100.000 jiných vojáků bylo připraveno na kolektivisaci v roce 1931. Chápeme, že za takových podmínek generál Tukačevský mohl říci při příležitosti stejného výročí: »Změna politiky strany na venkově a široký rozvoj kolektivisace, vybudování velkých sovchozů, to vše vytváří novou základnu pro masu našeho vojska«.

* * *

At již je cena argumentů, mluvících ve prospěch kolektivisace a zrychlené industrialisace jakákoliv, Stalin musel přijmouti Trockého plán. Jestliže to neučinil s tou myšlenkou, prosaditi jej do absurdnosti aby odzbrojil elementy nepřátelské jeho předchozí politice, bude muset buď dříve nebo později se vrátiti k oně, dokud je ještě čas, anebo padnouti, čímž by možná strhnul s sebou celou stranu. Stalin, stejně jako Lenin, který před odporem selských mas musel opustiti svoje hospodářské doktriny, aby si uchoval moc, bude moci zajistiti svoji osobní vládu jen tehdy, jestliže zanechá svého programu hospodářského z roku 1925. Pětiletý plán byl výkupným za vyloučení jeho soupeřů z polbyra.

Ve skutečnosti pravá »většina« ve straně byla trockistická a Stalin, aby se udržel u vesla a odstranil Trockého, musel si vypůjčiti jeho program a státi se více trockistickým než byl Trocký sám. Straně, postrašené hospodářským a politickým obrozením venkovanů, který nastal logickým vlivem NEPu, Stalin musel obětovati NEP a působiti proti ní.

Takové změny názorů jsou nevyhnutelné. Francouzská revoluce jich také znala. Pochopují se velmi snadno. Strana, která poznala krásu moci, nedá se potlačiti, aniž se to obejde bez otřesů a aniž to nevyvolá podpory u lidových vrstev zklamaných revolucí.

A dále, jak to bylo zcela správně řečeno již za francouzské revoluce, existují jen dva prostředky k naplnění státní pokladny: důvěra a teror. A po dlouhé období vůdcové revolučního hnutí mají vždy tendenci hledati v návratu k teroristickým metodám prostředek k naplnění státní pokladny a k zásobování hlavního města, armády, úředníků, dělníků státních dílen.

Návrat k teroristickým metodám, odnímání kapitálu nebo potravních produktů nese v zápětí zostření krise, vyvolá odpor, před kterým se ustoupí tím, že se přejde do prava a hledí se inspirovati důvěra u těch, kteří něco vlastní; ale za nějaký čas se začne znova a na venkovana se přeneso všechno břemeno.

Podle vši pravděpodobnosti pětiletý plán způsobí tedy návrat k stalinovské politice z roku 1925 vzhledem k odporům, které vyvolává u venkovanů. Tím, že bývá přeháněn, vzniká dokonce nebezpečí zvolnění industrialisace země a nebezpečí nové revoluce, spočívající ve vyvlastnění státního jmění, kolektivních průmyslových nebo zemědělských podniků ve prospěch jednotlivců. Návrhy na přehnané rozšíření kolchozů a sovchozů budí totiž to nebezpečí, že vydráždí venkovany k tomu, aby se jich zmocnili násilím a rozdělili si je mezi sebou, a to podle metody, kterou se řídili při dělení velkých vlastnictví v roce 1917.

Ostatně, celá historie Ruska dokazuje osudné chyby proslulého pětiletého plánu. Jedna z nejvážnějších je ta, že se chtějí překlenouti etapy vývoje a že se chce stavěti mohutná budova aniž tu jsou pro ni pevné základy. Chtěti použiti 86 miliard rublů na to, aby se rozšířil průmysl a to v době, kdy je ostrá finanční krise, vývoz obilí zastaven a obyvatelstvo podrobena systému potravních pří-

dělů, to není nic jiného než demagogické používání programu, který jinak by byl prohlašován za nesmyslný, kdyby tu nebylo revoluční horečky a nesmírné ruské obrazotvornosti.

V zemědělském a zaostalém kraji, jako je Rusko, průmysl se může rozvíjeti jen tehdy, rozvíjí-li se současně kupní schopnost venkovského obyvatelstva a dále kvalifikovanost průmyslového, dělnického a vedoucího personálu. Nesmíme zapomínati, že to byly důvody, které vedly ruské průmyslníky k potírání carismu do té míry, že podporovali dělnické hnutí, které je potom vyhnalo, když svrhlo carismus. Vitální zájmy průmyslové třídy vyžadovaly totiž konec režimu, který udržoval nekonečnou bídu venkovanů a mimo státní objednávky ponechával průmyslu jen velmi omezený vnitřní trh. »Rozvoj průmyslu je zadržován bídou širokých vrstev« — psali v r. 1905 ruští metalurgové a uralští průmyslníci ministru financí. Tvrdili dokonce, že ruský průmysl trpí »hrozně chybami režimu a že země postupně chudne ve všech svých částech.«

Jiná příčina neúspěchu spočívá v udržování se tradice Petra Velkého a to v hodnotě přisuzované státní intervenci a přinucovacímu režimu, který mají zajistiti rozvoj ruského průmyslu.

Pokrokovský krásně ukázal na tuto zásadní příčinu neúspěchu Petra Velkého. I hrabě Witt přičítal zaostalou hospodářskou situaci Ruska »nedostatku pracovní svobody«, což již odedávna potlačilo možnost i sebe menšího využití přírodního bohatství země«.

Lenin byl stejného mínění a neváhal prohlásiti, že »Rus, ve srovnání s občany jiných pokročilejších národů, je špatný dělník. Ale nemohlo tomu býti jinak za carského režimu a za existence zbytků nevolnictví«.

Stalin konečně si stěžoval před XV. kongresem strany v roce 1925, na »nepoměr mezi kvalifikovanými dělníky a povšechným stavem průmyslu«. Podle něho jeví se pro celý průmysl potřeba 433.000 kvalifikovaných dělníků, zatím co jich bylo k dispozici sotva čtvrtina. Tento nedostatek kvalifikované pracovní síly, který bude ještě větší následkem pětiletého plánu, nemůže býti zažehnán v několika měsících nebo v několika letech, zvláště když tak různé osobnosti, jako Witt a Lenin se shodují v tom, že v něm vidí výsledek historických příčin, kterým ani jeden ani druhý neuměl čeliti.

Leninovi se podařilo svrhnouti carism, ale jen proto, aby rozšířil a zevšeobecnil jeho násilné metody na poli průmyslovém. A přece nedostatek svobody byl jednou z podstatných příčin pádu carismu. »Průmysl je synem svobody« napsal jeden francouzský národohospodář několik let před Velkou Revolucí, a Barnave, předchůdce historického materialismu, konstatoval vliv průmyslového vývoje na postupnou nebo náhlou avšak nevyhnutelnou přeměnu právního a vládního zřízení.

V Rusku stávala se proto potřeba svobody průmyslové čím dál tím naléhavější. Také revoluci bude lze považovati za dokončenou teprve až bude požívat průmysl režimu přiměřeného nutnostem dnešního stavu ve vývoji světového průmyslu.

Tato potřeba svobody vysvětluje zřeteli čistě hospodářského výnosu podporu, kterou poskytovali průmyslníci dělníkům do té doby, dokud je postup dělnictva nezastrašil a nezahnal k tomu žádati najednou ochrany u carismu ke konci roku 1905. Vracejíce se tedy k metodám carismu a zdůrazňující je zapomínají bolševici na samy příčiny, jimiž se domohli moci. Jedním z jejich omylů je úsilí udržeti systém válečného období, který může zachrániti zemi, dokud otázka výnosu zůstává podružnou otázkou, ale jež nutnosti životní odsuzují k zániku, jakmile poměry neospravedlnují tento výmínečný systém.

Jejich omylem je také napodobování Petra Velkého, jež si neuvědomuje příčiny jeho neúspěchu. Nemaje kapitálu používal Petr Veliký knuty k evropeisaci Ruska. Aby je amerikanisovali, aby podnítili individuální aktivitu a podrobili ji disciplíně moderní výroby, jeho nástupci na místě dolaru, jehož nemají, využívají proletářské mystiky a útočných brigád dělnických utvořených z fanatiků revoluce, nemluvě ani o GPU. Nelze popírat, že mysticism inspirovaný proletariátu ruskému ustavičnou propagandou je tvůrčí silou, jejíž výsledky nejsou nepatrné. Ale její účinnost má meze stejně jako úsilí a obětavost, jakou vyžaduje. Neúspěch může velmi snadno přivodit hroznou katastrofu tím, že zrodí

skepsi, ba i paniku v povaze, jejíž dominantní vlastností není stálost. V tom spočívá nebezpečí tohoto pokusu nápodobit americký superkapitalismus bez existence jeho morálních a hospodářských základů pouhou tvůrčí silou ruských a revolučních zvláštností, totiž imaginací, pýchou, krajní sebedůvěrou a kultem síly.

Kdežto podle Marxe a Engelsa závisí politická moc na přeměnách hospodářských, žáci Leninovi chtějí podrobiti ekonomický život potřebám politiky. Ekonomická úvaha, statistika, odborná studie stávají se protirevolučním zločinem, jakmile se neshodují s názory vůdců, s jejich potřebou opřít se buď o zemědělství nebo průmysl, podle toho jak to žádá rytmus jejich doktrinářských debat nebo kolísání sil ve straně. Uznávajíce obtíže, do kterých uvádí vůdce antagonismus dělící zemi, nezapomínajíce toho, že revoluce nemůže bez oklik realizovat to, co bylo jejím *raison d'être*, myslíme, že bolševici neztratí nic, uváží-li to, co napsal Francouz Barnave dříve než vstoupil na popraviště:

»Příroda, sociální stav, k němuž lid dospěl, země, kterou obývá, jeho bohatství, potřeby, zvyky, mravy jsou to, co rozhoduje o rozdělení moci... Ti, kdož drží moc, nutně dělají zákony, aby tu moc prováděli a upevnili ve svých rukách. Pokroky společenské tvoří nové zdroje moci, mění starou moc a mění její vztahy. Staré zákony nemohou pak déle trvat. Tak se mění forma vlády někdy povolným a neznatelným postupem, někdy násilným pohybem.«

Ani síle nauky ani síle své moci neděkují bolševici za trvání jejich režimu, nýbrž faktu, že revoluční fraseologie Leninova maskovala plány nebo činy, z nichž mnohé souhlasily s potřebami nebo sny mas. Jeho tirády o komunismu, socialismu, internacionalismu a o jiných utopických mýrách ovládala myšlenka moci a velikosti národa. Po jeho smrti nebyl nikdo dědicem této mravní autority, která Leninovi dovozovala ovládati jeho epigony a jejíž pád se stane nevyhnutelným, jakmile zmožutní antagonismus mezi iluzemi a skutečností.

* * *

Barnave nakreslil výstižně všeobecný vývoj demokratických principů »podle toho, jak řemeslo, průmysl a obchod obohacují pracující třídu lidu, chudnou velcí majitelé a třídy se majetkově sblíží, a podle toho, jak s pokrokem věd mizí rozdíly vzdělání, probouzejí se z dlouhého zapomenutí prvotní ideje rovnosti.«

Podle Barnava tento postup společný všem vládám připravil ve Francii revoluci demokratickou a podnítl ji ke konci XVIII. století. Tak, jak poznamenává v duchu Barnavově Jaurès nebylo vlastně revoluce francouzské, byla to revoluce evropská, která vyvrcholila ve Francii.

Tato revoluce konečně zachvátila Rusko přes všechno úsilí carské samovlády a samovláda bolševická se tomu nemůže na dlouho vzpírat přes to, že doktrinářsky anticipuje, aby maskovala návrat ke starým metodám všemohoucího státu Petra Velikého.

Nadto si nelze zastírat, že se dá dnes v Rusku těžce takto vládnouti než dříve. Výbuch roku 1917 a bolševická revoluce nejen přeměnily jeho sociální strukturu rozdrobením evropské pokožky, destrukcí velkého majetku nemovitého i movitého, nýbrž vytrhly také masy ze ztrnulosti, v níž je udržoval starý režim.

Konečně probuzeny doplnily své metody pasivního odporu přímou akcí. Uvědomily si svou moc, účinnost svých prostředků drsné a divošské akce, zatím co prestiž politické moci se zmenšil. Masy dnes mají větší požadavky než dříve a jejich touhy nemohou už být zadušeny ani opomíjeny. I sám Lenin přes svoji energii, inteligenci, věrnost a pokoru své silně disciplinované a ozbrojené strany musil několikrát kapitulovat před masami. Nyní nesnáze vzrůstají, čím více se komplikuje život reorganizující se a velkým nebezpečím ohrožujícím bolševiky je to, že před stranou zajatou do formulí, paralyzovanou svým byzantinismem nástupce Leninův bude nucen připomenouti si slova, která Wagner vložil do úst Wothanových: »Do vlastních pout jsem se chytil; ze všech bytostí jsem já sám nejméně svobodný.«

Stalin to postřehl, když na počátku března 1930 chtěl zastavit katastrofální postup kolektivizace před nečekanými problémy, jež působila, odboji, se kterými se potkávala, reflexy, kterými účinkovala na rudou armádu. Povstal proti použití donucovacích prostředků, proti přehnanostem tak hloupým, jako bylo kolektivizování kurníků a bytů. S hospodářského pole musil přejít na pole náboženské a naříditi, že se nedovoluje zavírání kostelů mimo případ, že by zdrcující většina sedláků toho žádala. Musil zakročiti proti komunistům, kteří viděli v ničení zvonů svědectví revolučního ducha, a odsouditi tyto »idiotské činy«. Nařídil dokonce, aby pohnání byli před soud a trestáni přísně ti, kdož urážejí náboženský cit sedláků. Konečně musil dokončiti tento ústup i na poli politickém. Musil naříditi revisi voličských seznamů tak, aby znovu byli zapsáni ti, kdož byli svévolně vymazáni, zvláště příbuzní vojáků rudé armády. Tento ústup třebaš omezený vzbudil prudké protesty v řadách strany, třebaš byl zřejmě nutný.

»Zapomínáme, že politika bez mléka, bez masa, bez zeleniny nestojí za nic,« pravil nedávno Kalinin, předseda sovětské republiky, »a přece je to podstata politiky, o tom třeba mluvit na místě výkladů Marxových teorií, což se dá dělat v komunistické Akademii.«

Nikdy nebylo zobrazeno zřetelněji než právě při pokusu o kolektivizaci a jejím ztroskotání to, co napsal Marx Engelsovi o »úloze hlouposti v revolucích«.

Celá pětiletka je otřesena a s ní celý režim.

Příliš váhají chopit se radikálních a rozhodných opatření, která se vnucují, překračujíc příliš hranice lidských sil a lidové nespokojenosti, říti se bolševická strana do nebezpečí, že se zhroutí náhle na cestě industrialisace tak jako se zhroutil kdysi starý carism, opilý ilusí své moci na cestě za volným mořem, chtěje vynutiti ze země úsilí, které přesahovalo její síly i schopnosti.

JUDR. MICHAL NAVRÁTIL:

K ČTYŘICÁTÉMU VÝROČÍ ZMĚNY POLITICKÝCH STRAN V ČECHÁCH.

ŘÍŠSKÝ POSLANEC GUSTAV EIM, ŘEDITEL ČESKÉ POLITIKY VE VÍDNI
V LETECH 1891—1897.

Nejhlavnější doba našich hrdinných bojů za státní právo české padá do let deklaračních a do dob fundamentálek. Tu heroická postava bohatýra *dra Riegra* stála nejvýše, kdy hřměl jako Cato s řečnické tribuny do řad našich úhlavních protivníků. Když r. 1879 rozhodl se dlouholetý vůdce národa překročiti práh vídeňské sněmovny, zahořklý dosavadním stálým šikanováním vlády českého národa, jistě těžce to nesl, když z opozičního lva, který dříve volal do lavic nepřátelských: »Meine Herren, ich klage sie an«, musil převzítí úkol obháje vládních návrhů.

Uplynulo dvanáct let, kdy česká delegace vydobyla četných úspěchů na poli kulturním i politickém: universita, český sněm, obchodní komory, jazyková nařízení, jubilejní výstava atd., jež veřejnost potupně zvala »drobečky« a bouřila proti dosavadním zástupcům. Nespokojenost lidu projevila se ve značné míře r. 1889 při všeobecných volbách do českého sněmu, kdy zejména venkov nevolil podle kandidátní listiny vedoucí strany. R. 1891 po rozpuštění říšské rady *dr. Rieger* a jeho druhové do Vídně se vůbec nedostali a mladočeská strana zvítězila na celé čáře. Muž, který tento převrat po léta připravoval, geniální publicista a vídeňský korespondent *Národ. Listů Gustav Eim*, stal se ředitelem české politiky ve vídeňském parlamentě. V březnu zvolen na Litomyšlsku a Královéhradecku. V tomto zvolení ve dvou okresech spatřoval *Eim*, a to právem, jak podotýká *K. Adámek*, velkou satisfakci oproti útokům svých nepřátel. To se nestalo žádnému z vůdců, což mu ovšem velmi lichotilo. Byl zřejmě